

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
ต่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE ROLE OF THE VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS OF PROMOTING
PUBLIC HEALTH KHUN THALE SUB - DISTRICT MUEANG
DISTRICT SURATTHANI PROVINCE

สุธิสา กรายแก้ว

Sutisa Kraikaew

พัชลดา สุวรรณวล

Patchlada Suwanual

สุภาภรณ์ โสภา

Supaporn Sopa

พระครูธีรธรรมพิมล

Phrakhruthirathamphimo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surat Thani Buddhist College, Thailand

E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 3) เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ อาสาสมัครในเขตตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 139 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาซึ่งมีความเชื่อมั่น 0.903 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุ 36 - 50 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย มีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งอาสาสมัครมากกว่า 10 ปี บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค

* Received 5 August 2020; Revised 20 October 2020; Accepted 18 November 2020

ด้านการฟื้นฟู และด้านการรักษา ผลการเปรียบเทียบ พบว่า อาสาสมัครที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่ง อสม. ต่างกัน มีบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลจากวิจัยครั้งนี้ ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถดูแลตนเองตามหลักการการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างถูกต้อง อันจะนำมาซึ่งการปฏิบัติงานเพื่อสร้างประสิทธิภาพให้เกิดประสิทธิผลต่อชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: บทบาทหน้าที่, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, การส่งเสริมสุขภาพ

Abstract

This independent study aims to 1) To study the roles and duties of village health volunteers 2) To compare roles and duties of village health volunteers 3) To study the problems, suggestions, roles and duties of village health volunteers The sample group for this study was Khun Thale Sub-district, Muang District, Surat Thani Province, were 139 people. By using questionnaires as educational tools. Has a confidence value of 0.903 The statistics used in data analysis are percentage average standard deviation and statistics of analysis of variance. The results of the research that Most of the samples were female, aged between 36 - 50 years, have secondary education engage in trades private businesses have a monthly income of 10,000 - 15,000 baht and work period in the position over 10 years The role of village health volunteers in overall was at a high level, In descending order. Health promotion Disease prevention Restoration and treatment The results of the comparison revealed that Roles and duties of village health volunteers Volunteers by gender age educational level, occupation, monthly income And the duration of working in the position village volunteers. Have roles and duties of village health volunteers The difference was not statistically significant at 0.05. The results of this study will provide basic information for guidelines for improving the role of volunteers in improving the health of villagers. Obtaining health promotion will certainly bring success.

Keywords: The Role, The Village Health Volunteers, Promoting Health

บทนำ

การยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชนพัฒนาระบบบริการสุขภาพโดยเน้นการป้องกันโรคมกกว่าการรอให้เจ็บป่วยแล้วจึงมารักษาตามนโยบายรัฐบาลและสามารถในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองการส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนในการดูแลสุขภาพตนเองและการจัดระบบสุขภาพชุมชนจึงมีความสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จเป้าหมายการให้บริการประชาชนของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ให้ประชาชนมีพฤติกรรมที่ถูกต้องและชุมชนมีการจัดการสุขภาพที่เข้มแข็งกองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน ด้วยเหตุนี้ หลักการสำคัญประการหนึ่งของการมีระบบหลักประกันสุขภาพที่ดีคือ การมีระบบส่งเสริมและคุ้มครองประชาชนด้านสุขภาพ โดยมีกลไกสนับสนุนการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคี

ในระบบหลักประกันสุขภาพ จึงหมายถึงการที่ประชาชนองค์กรประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรวิชาชีพที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพเกิดความตระหนักและมีแนวคิดร่วมกันถึงความเป็นเจ้าของระบบประกันสุขภาพและได้ร่วมคิด ร่วมดำเนินการและร่วมพัฒนาร่วมติดตามผล เพื่อส่งเสริมให้เกิดระบบบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2563)

การดำเนินงานสาธารณสุขชุมชนได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนมาพัฒนางานเพื่อให้เครือข่ายองค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตนเองได้มากขึ้น รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมที่พัฒนาศักยภาพชุมชนและมีอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นเสมือนตัวแทนประชาชนทำหน้าที่ในการช่วยเหลือและรับผิดชอบสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขและภาคีเครือข่ายจึงมีความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทผู้ให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและยังเป็นการเพิ่มศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขในการดำเนินกิจกรรมงานส่งเสริมสุขภาพในชุมชนอีกด้วย คุณภาพการบริการสาธารณสุขทำหน้าที่สำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมสุขภาพอนามัยการสื่อสารสาธารณสุข การแนะนำการเผยแพร่ความรู้ การวางแผนและประสานกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุขตลอดจน ให้บริการสาธารณสุขด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังป้องกันโรค การช่วยเหลือรักษาพยาบาลเบื้องต้น

ดังนั้น การมีบทบาทสำคัญในการบริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชนมิใช่เป็นการดำเนินงานแต่เพียงงานสาธารณสุขเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการบูรณาการงานทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน จึงเป็นบทบาทที่จะต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนสำหรับบทบาทและความรับผิดชอบหลักของ อสม. คือ บทบาทในการแก้ไขร้ายกระจายข่าวดีชี้บริการประสานงานสาธารณสุข บำบัดทุกข์ประชาชนทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี หลักเกณฑ์การ

ปฏิบัติงานตามบทบาทของอสม. ในรูปแบบการทำแผนงานโครงการ การบริหารจัดการงบประมาณและการบริการสุขภาพผสมผสานการป้องกัน รักษาส่งเสริม และฟื้นฟูสภาพครอบคลุมกิจกรรม 14 กิจกรรมหลักเพื่อดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหาของชุมชนสาธารณสุขในระดับชุมชนมีความสำคัญที่ อสม. จำเป็นต้องรู้เข้าใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์และสนับสนุนการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องหากสามารถวางแผนงานเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหายาสาธารณสุขภายในชุมชนของตนเองได้ ด้านสาธารณสุขได้การกระตุ้นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ อสม. การเสริมสร้างเรื่องผลประโยชน์ตอบแทนและให้ความรู้ด้านสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานจะทำให้ประชาชนยอมรับนับถือ อสม. เพิ่มขึ้นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของ อสม. คือการยอมรับและการสนับสนุนจากเครือข่ายที่เกี่ยวข้องและขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ความเสียสละความสามารถในการประสานและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนของ อสม. ประชาชนและชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมชุมชนก็จะเกิดความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง ตำบลขุนทะเลตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอสราษฏร์ธานี ระยะห่างจากตัวเมือง สราษฏร์ธานี ประมาณ 18 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศของตำบลขุนทะเลพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและมีลักษณะลาดเอียง ในพื้นที่ตำบลขุนทะเลอำเภอเมืองจังหวัด สราษฏร์ธานีก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมาอย่างต่อเนื่องจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 10 หมู่บ้าน จำนวนประชากรในตำบลขุนทะเลมีค่อนข้างมากในปัจจุบันอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้ทวีบทบาทและมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ความสลับซับซ้อนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนด้านสุขภาพ คือ ประชาชนเสียชีวิตเนื่องจากโรคไม่ติดต่อมากขึ้น เช่น โรคมะเร็ง โรคหัวใจ และหลอดเลือด อุบัติเหตุ เบาหวาน เป็นต้น ซึ่งสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและจิตส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม ปัญหาจากสังคมและปัญหาจากสภาพแวดล้อมโรคใหม่ ๆ และการบริการสาธารณสุขยังไม่ทั่วถึง รวมถึงข้อจำกัดในการตอบสนองความต้องการของประชาชนเนื่องจากการขาดบุคลากรทางการแพทย์ในการรักษารวมถึงการค้นหาวางแผนและแก้ไขปัญหายาสาธารณสุขในชุมชนร่วมกัน (เทศบาลตำบลขุนทะเล, 2563)

ด้วยเหตุนี้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านบางคนยังขาดการปฏิสัมพันธ์กับประชาชน อีกทั้งการให้บริการ สาธารณสุขมูลฐานต่าง ๆ จากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยังไม่ทั่วถึงทำให้ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์ด้านสาธารณสุขอย่างเต็มที่รวมถึงสภาพความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและชุมชนที่ขยายเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันได้ส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพต่าง ๆ มากมายเกิดการเคลื่อนย้ายโรคเนื่องจากคนชนบทย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานในเมืองหรือแม้กระทั่งการเกิดโรคระบาดสายพันธุ์ใหม่ ๆ (ชนิดา เตชะปັນ, 2561) รวมถึงโรคไม่ติดต่อที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ก็กลายเป็นปัญหาสุขภาพเรื้อรัง

ที่จะต้องได้รับการดูแลเหล่านี้นี้ได้ส่งผลให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและเครือข่ายต้นสังกัดต้องเตรียมพร้อมรับมือกับปัญหาดังกล่าวมากขึ้นและอย่างทันที่พร้อมกันนั้นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านใหม่ เพื่อให้การบริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึงมุ่งสู่เป้าหมายการมีสุขภาพดีถ้วนหน้า (กฤษฎาภัสสร ขาวปทุมทิพย์, 2556)

จากสาเหตุที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้คณะผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในการปฏิบัติงานและตามความคาดหวังของประชาชน โดยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยสำคัญถึงบทบาทของหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข รวมทั้งศึกษาปัจจัยสำคัญทั้งบทบาทหน้าที่ทางด้านการแพทย์สาธารณสุขและสภาวะสุขภาพของประชาชน ตลอดจนข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนำข้อเสนอแนะเพื่อไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในชุมชนพื้นที่ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี อันจะก่อให้เกิดบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข นำไปปรับปรุงวางแผนและพัฒนาการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ตำบลขุนทะเลอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ตำบลขุนทะเลอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพตำบลขุนทะเล ตำบลขุนทะเลอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงสำรวจ ดำเนินการตามกระบวนการศึกษาเชิงปริมาณ โดยจำแนกรายละเอียดของแต่ละวิธีดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค ด้านการรักษา และด้านการฟื้นฟู ทั้งนี้ มีแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข และทฤษฎีบทบาทที่นำมาประกอบการศึกษา
2. ขอบเขตด้านประชากร อาสาสมัครที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 139 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ และผลงานศึกษาที่เกี่ยวข้องเป็นการสอบถามข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของอาสาสมัครสาธารณสุข และบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นอย่างไร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข และส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้านต่อ การส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อใช้อธิบายลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล ด้วยสถิติค่าร้อยละ และแจกแจงความถี่ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยวัตถุประสงค์ 2.1) การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ด้านบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข ใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าทั้งหมด 5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว 2.2) การเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแตกต่างด้วย t-test และใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านโดยภาพรวมรายด้าน

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	4.00	0.00	มาก
2. ด้านการป้องกันโรค	3.93	0.09	มาก
3. ด้านการรักษา	3.74	0.19	มาก
4. ด้านการฟื้นฟู	3.87	0.23	มาก
โดยรวม	3.89	0.13	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในทุกด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

รองลงมา คือด้านการป้องกันโรค ด้านการฟื้นฟู และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการรักษาตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามเพศ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการเปรียบเทียบความแตกต่าง

เพศ บทบาทหน้าที่ของ อาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน	ชาย		หญิง		t	P-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	3.91	0.25	4.03	0.18	1.267	0.250
ด้านการป้องกันโรค	3.88	0.10	3.93	0.09	1.079	0.319
ด้านการรักษา	3.62	0.24	3.71	0.23	0.952	0.375
ด้านการฟื้นฟู	3.88	0.19	3.87	0.23	0.130	0.900
รวม	3.82	0.20	3.89	0.18	0.857	0.461

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ จำแนกตามเพศ พบว่าทั้ง 4 ด้านโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค ด้านการรักษา และด้านการฟื้นฟู ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างอาสาสมัครตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอาชีพแตกต่างกัน กับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	ระหว่างกลุ่ม	0.041	3	0.014	0.364	0.779
	ภายในกลุ่ม	5.099	135	0.038		
	รวม	5.141	138			
ด้านการป้องกันโรค	ระหว่างกลุ่ม	0.007	3	0.002	0.221	0.882
	ภายในกลุ่ม	1.354	135	0.010		
	รวม	1.361	138			
ด้านการรักษา	ระหว่างกลุ่ม	0.550	3	0.183	3.428	0.019*
	ภายในกลุ่ม	7.214	135	0.053		
	รวม	7.764	138			

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ด้านการฟื้นฟู	ระหว่างกลุ่ม	0.249	3	0.083 0.055	1.499	0.218
	ภายในกลุ่ม	7.463	135			
	รวม	7.712	138			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.212	3	0.071 0.039	1.378	0.475
	ภายในกลุ่ม	5.283	135			
	รวม	5.495	138			

จากตารางที่ 3 พบว่า อาสาสมัครตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามอาชีพ พบว่า ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน (Sig = 0.475) ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทหน้าที่ต่อสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ด้านการรักษา (Sig = 0.019) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค ด้านการฟื้นฟู ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น ผลการศึกษานี้ไม่ยอมรับสมมติฐานของอาชีพที่ว่า อาสาสมัครที่มีอาชีพต่างกันมีบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน

เหตุนี้จึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีการของ Scheffe's ในบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ด้านการรักษา จำแนกตามอาชีพ

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบของอาสาสมัคร กับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ด้านการรักษา เป็นรายคู่โดยวิธีการ (Scheffe's) จำแนกตามอาชีพ

ด้านการรักษา	$\bar{X}$	รับราชการ/ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	ค้าขาย/ธุรกิจ ส่วนตัว	รับจ้าง/ พนักงานบริษัท	เกษตรกร
รับราชการ/พนักงาน- รัฐวิสาหกิจ	3.82				
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	3.83	0.010			
รับจ้าง/พนักงานบริษัท	3.65	0.017	0.018*		
เกษตรกร	3.70	0.012	0.013	0.050*	

จากตารางที่ 4 พบว่า บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านการรักษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 คู่ คือ

อาสาสมัครที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ($\bar{X} = 3.83$) กับอาสาสมัครที่มีอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท ($\bar{X} = 3.65$) มีบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้านการรักษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อาสาสมัครที่มีอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท ($\bar{X} = 3.65$) กับอาสาสมัครที่มีอาชีพเกษตรกร ($\bar{X} = 3.70$) มีบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้านการรักษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

โดยประชาชนที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ($\bar{X} = 3.83$) จะมีบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ด้านการรักษา มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ประเด็นสำคัญที่คณะผู้ศึกษาได้นำมาอภิปราย ดังนี้ บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของณัฐจรัส มธุรส และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ และด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูและด้านการรักษา (ณัฐจรัส มธุรส, 2549) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ผลลัพธ์จากการศึกษา พบว่า ท่านได้พูดคุยแนะนำเรื่องสุขภาพให้ความรู้แก่ประชาชนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ทั้งนี้จึงทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ได้ทำประโยชน์ในงานส่งเสริมสุขภาพ เช่น การเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพที่เหมาะสมได้พูดคุยแนะนำให้ความรู้ด้านสุขภาพและจัดอบรมความรู้เรื่องสุขภาพ (สุพัตรา ศรีชุม, 2560) จัดอบรมรณรงค์กิจกรรมเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนในชุมชน เช่น กิจกรรมการออกกำลังกายแก่ประชาชนในชุมชนทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านการดูแลสุขภาพตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในด้านการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วารุณี แสงวัฒน์ ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษา พบว่า ด้านการปรับพฤติกรรมสุขภาพโดยทำตนเป็นแบบอย่างและสร้างพฤติกรรมสุขภาพในชุมชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนมีความคาดหวังให้เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นแกนนำในการส่งเสริมสุขภาพคนในชุมชน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในด้านการดูแลสุขภาพสร้างพฤติกรรมสุขภาพในชุมชน รวมถึงเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านชักชวนคนในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา

คุณภาพชีวิตและส่งเสริมสุขภาพของชุมชนอย่างแท้จริงเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนให้มีสุขภาพที่ดี (วารุณี แสงวัฒน์, 2553)

2. ด้านการป้องกันโรค ผลลัพธ์จากการศึกษา พบว่า ท่านได้ชักชวนให้เพื่อนบ้านทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ได้มีการแจ้งข่าวสารการเกิดโรคที่สำคัญหรือระบาดในหมู่บ้านให้แก่เพื่อนบ้านในเขตรับผิดชอบการรับข่าวที่เร่งด่วนจากชาวบ้านตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในด้านการป้องกันโรคอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อธิชนันท์ บุญธรรม ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษา พบว่า การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในชุมชนมีการทำประชาคมการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในชุมชนการสำรวจติดตาม ทุกเดือนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและประชาชนในชุมชนสามารถวิเคราะห์ปัญหา หาวิธีการแก้ปัญหา ร่วมกันวางแผนมีการติดป้ายประชาสัมพันธ์เรื่องโรคไข้อย่างดีในชุมชน มีการประกาศเสียงตามสายเรื่องโรคไข้อย่างดีทุกสัปดาห์ (อธิชนันท์ บุญธรรม, 2562)

3. ด้านการรักษา ผลลัพธ์จากการศึกษา พบว่า แนะนำการใช้ยาเบื้องต้นแก่ผู้ป่วยอาจเป็นเพราะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการให้ความช่วยเหลือรักษาพยาบาล ตามอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น ทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแนะนำการใช้ยาเบื้องต้นแก่ผู้ป่วยตามบทบาทหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในด้านการรักษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวภัทร นักรู้กำพลพัฒน์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่องประสบการณ์อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชน ผลการศึกษา พบว่า บริการช่วยเหลือในชุมชนการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้รับบริการ ได้แก่ การให้บริการเจาะน้ำตาลปลายนิ้ว และนำผลรายงานต่อเจ้าหน้าที่ รพ.สต. พร้อมกับซักถามอาการผิดปกติเบื้องต้น หากผู้รับบริการมีอาการผิดปกติจะรีบรายงานผลต่อเจ้าหน้าที่และประเมินข้อมูลเพิ่มเติมทั้งแนะนำการใช้ยาเบื้องต้นแก่ผู้ป่วย ซึ่งทำให้ลดปัญหาการเดินทางไปมาระหว่างบ้านกับโรงพยาบาลได้ นอกจากนี้อสม. จะเป็นผู้นำสมุดประจำตัวผู้ป่วยมารับยาแทน และส่งยาให้ผู้รับบริการถึงที่บ้าน (สุวภัทร นักรู้กำพลพัฒน์ และคณะ, 2560)

4. ด้านการฟื้นฟู ผลลัพธ์จากการศึกษา พบว่า ท่านให้การช่วยเหลือหรือแนะนำแก่ผู้สูงอายุในด้านการดูแลสุขภาพ การรับประทานอาหารแสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีการแบ่งพื้นที่กันอย่างชัดเจนในการติดตามดูแลช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุ อีกทั้งยังให้การแนะนำฟื้นฟูสภาพ ผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องตามบทบาทหน้าที่

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในด้านการฟื้นฟูอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วินัย แก้วพรหม ได้ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังต่อบทบาทและการปฏิบัติงานจริงของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในงานสาธารณสุขมูลฐานตามทัศนคติของประชาชนในตำบล โพธิ์ไทย อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านชักชวนคนในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมในการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมสุขภาพของชุมชนอย่างแท้จริงเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชนให้มีสุขภาพที่ดี (วินัย แก้วพรหม, 2553)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชน ตำบล ขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคืออาสาสมัครในเขตตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 139 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.903 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในทุกด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ รองลงมา คือ ด้านการป้องกันโรค ด้านการฟื้นฟู และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการรักษา ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อการส่งเสริมสุขภาพ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า อาสาสมัครที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่างกัน/มีบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 **ข้อเสนอแนะ** ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถดูแลตนเองตามหลักการการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างถูกต้อง อันจะนำมาซึ่งการปฏิบัติงานเพื่อสร้างประสิทธิภาพให้เกิดประสิทธิผลต่อชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2563). คุณภาพบริการด้านสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.thaispa.go.th/spa2013/>
- กฤษฎาภัสสร ขาวปทุมทิพย์. (2556). การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขในการส่งเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอพุนมพลง จังหวัดนครปฐม. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนิดา เตชะปัน. (2561). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการดำเนินงานด้านสุขศึกษาชุมชนในเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เทศบาลตำบลขุนทะเล. (2563). บริบทเทศบาลตำบลขุนทะเล. เรียกใช้เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.khuntalae.go.th/content>

- นัฏจรัส มธรส. (2549). การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในค่ายนวมินทรราชินี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วารุณี แสงวัฒน์. (2553). บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- วินัย แก้วพรม. (2553). ความคาดหวังต่อบทบาทและการปฏิบัติงานจริงของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในงานสาธารณสุขมูลฐานตามทัศนะของประชาชนในตำบลโพธิ์ไทย อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุพัตรา ศรีชุม. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวภัทร นักรู้กำพลพัฒน์ และคณะ. (2560). ประสพการณ์อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดูแลผู้ป่วยเบาหวานในชุมชน. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 21(1), 109-116.
- อธิชนันท์ บุญธรรม. (2562). แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก. วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 สถาบันวิจัยและพัฒนา, 1(1), 367-378.